

**OCHOA DE ARIN-EN
DOCTRINA CHRISTIANA-REN (1713)
HIZKERAREN LABURPENA**

Bilbo, 1992-II-28

Patxi Altuna

Ikerlanean ari denari maiz gertatzen zaio honelako edo halako idazlek honako hitz hau edo harako adizki edo esanmolde hura erabili zuen ala ez jakin nahi izatea —edota, hura bera ez bada, haren zein aldakiz baliatu zen—, eta behin baino gehiagotan gelditzea jakin nahia ezin aserik, non ez duen berak idazlearen obra osoa goitik behera miatzen.

Edozein idazleri buruz izan dezakegu geure baitan horrelako jakin-gura, puntu batean ez bada bestean. Ezin uka, halere, badela gure ar^{an} isilikako jerarkia bat, zeinen arabera maizago jakin nahi izaten baitugu halako adizkia —norengan esango dut?— Axularrengan edo Leizarragarengan, esate baterako, agertzen den ala ez, Kirikiñorengan edo Nemesio Etxanizengana baino; eta, jakina, ez dut deus ere idazle hauen kontra. Soil soilik gertatzen da, batzuek besteak baino idazle zaharragoak direla eta euskara-molde baten eredu hobeak, momentu hartan ikerlariak bilatu nahi duenerako.

Duela berrogei urte, 1951ean, Lafonek bere “La langue de Bernard Dechepare” izeneko artikulu baliosoa argitaratu zuen, urte batzuk lehenago Bordeleko Unibertsitatean defendatu zuen tesiaren bihi-gaina eta ondoko urteetan Garaziko poetaz onduko zituen ikerlan berrien aitzin-mezua.

Tituluak berak adierazten duenez, gure lehen poetak bere obra gatzatu zuen hizkera xeheki deskribatzen digu Bordeleko irakasle trebeak. Ez du haren hizkeraren punturik xeheenik azterkatu gabe uzten: grafia, fonetika aldakuntzak, batez ere bokal arteko kontsonanteen mututzeak, morfologia —hasi izenarenetik eta erakusle, pertsona izenordain eta predeterminanteeneraino—, aditzondo, juntagailu, menderagailu, aditza, sintaxia eta azkenik “perpaua Etxeparegan”, dena ikertzen du.

Laburkiro esateko, idazle baten hizkeraren radiografia dugu orrialde urri baina trinko haietan eta askok jo izan dugu sarritan haietara Etxepareren hizkerari buruzko galderen baten erantzuna jakin nahirik.

Mendebaldeko azken hiru mende hauetako hizkera ezagutu eta iker-tu nahi duenarentzat Ochoa de Arin ordiziarraren *Doctrina Christiana* (1713) nahitaezko ispilu eta iturburua da. Garai berri baten mugarría izateaz gainera, ordu arte gure artean ezagutzen ez zen hizkera zailu eta aberatsaren, hitz-lauzko idaztankera berri baten, zimenduak hor aurkitzen ditugu Larramendigan baino lehen.

Azken berrogei orrialdeek batez ere, Dotrinek bere-bere izan ohi dituzten txandakako galde-erantzunik gabe albainduek, ez diote ezer zor, gaztelerazko hitz parrastadak gorabehera, Larramendiren ondoko idazle garbizaleen orrialderik ederrenei, sintaxiari gagozkiola.

Hori bakarrik ez, geroko —Sabino Aranaganainoko bederen— mugaz honaindiko liburu ia guztien —baita bizkaierazkoen ere neurri handi batean— hizkera han islatzen da, geroko esanmolde eta adizki askoren forma zaharra han agertzen da eta zenbait perpaus, Iparraldekoak baka-rik zirela iruditzen zitzaizkigunak, han bizirik daude.

Bestela esan, antzinako bizkaieraren eta gipuzkeraren arteko berdintasun-desberdintasunak —haiek hauek baino handiagoak— zeintzu ziren eta nolakoak ziren jakiteko eta geroko liburu askotako hizkerak ezagutze-ko giltza Ochoa de Arinen Dotrinan dago.

Arrazoi hauegatik eta batikpat handik urte batzuetara Larramendik taxutuko eta ondorengo idazleek ia salbuespenik gabe asko edo gutxi imitatuko duten prosa zenbatetaraino den aurrekoen zordun ikasten lagun-duko zigulakoan egin nahi izan dut Ochoa de Arinen hizkerarekin Lafonek Etxeparerenarekin egin zuena. Eta hori, nahiz Larramendik Mendi-bururen Dotrinari egin zion zensuran aipatzen ez duen —ez eta ezagutzen, jakina— Ochoa de Arinena; bai aldiz Beriain, Elizalde eta Irazustarenak.

Nik lan xotilagoa egingo dut, noski, zeren Eihalarreko erretore jaunaren obraren eta Ordiziako bikarioarenaren harri pitxiak ez baitira alderatzekoak eta, batez ere, ni ez bainaiz hura. Lafonek ez bezala, gaine-ra, nik ia batere iruzkinik gabe, taxonomia biluzi batean, emango ditut bildurik ene ustez haren hizkeraren bereizgarriak direnak.

Arrazoi xoil bategatik: horrelako lanak gogoko ez dituenak ez da lehiatuko hau irakurtzera eta, aitzitik, axola zaizkionak eta aditua denak ez du iruzkin beharrik; ikusi orduko jabetuko da hori nolako pitxia den, esate baterako, honako hau: “Christo Jaungoicoa dan partearren”, nik oraino ezein hizkuntzalarik aipatua ikusi ez dudana, ez hau eta ez antze-korik, eta agian euskal literatura osoan *hapax* datekeena horko balio horrekin.

Ez nator bat, izan ere, OEHrekin puntu honetan. Honek “indica también causalidad, motivo...”-pean sartzen du, bizkaierazko “atsa arren”, “damu arren” eta abarren artean. Baina ez da gauza bera. Hauen balioa kausazkoa da, bai, “atsa” eta “damu” zerbaiten “kausa” izatea logikoa baita, baina “parte” beste bi kontzeptu horietatik oso desberdina da, ezeren “kausa” izan ahal izateko. Gainera “partearren”-ek kide juxtua ondoko lerroko *partetic* du. Beraz ablatiboaren parekoa da (30).

Ez dira harri pitxi guziak hori bezain ederrak, baina ez dagoke gaizki hemen agerian jartzea honako hauek: *-ti* bizkaieraz bezalako ablatibo; *aintzat* formaz destinatiboa (< *harentzat*) eta balioz prolatibo dena; *daguicoan* adizki laguntzaile iragangaitza (“guelditu ez daguicoan”) *-leique* iragankorraren eta iragangaitzaren ondoan—; XVI. mendeko idazleen *nor-nori-nork* motako *derautazu*, *deraut* eta gainerako adizkien hain antz handia duten *dirauztan*, *dirauzcu*, *cirauzcan*, *cirauzcun* eta abar, beti objeto plurala dutenak; orain arte nik behintzat neure ezjakinean ekialdekoztzat neukan eta Etxeparegan eta Tartasengan bakarrik aurkitua nuen “lehen partizipioa+partitiboa” (“confessaturic oroitzen ez dan persona”, 131) konpletibo baliozkoa (egun hauetanxe entzuna diot Haritschelhar jaunari honako hau: “Biziki ongi orhitzen niz erranik...”); hori bezala ekialdekoztzat jotzen nuen “ecen ez” konparaziozkoa; Leizarragagan bezala *-(t)zat* atzizkia duen helburuzko subjuntiboa (“seguiençat”, 148), eta abar. Darabilen hitz altxorretik bat bakarrik aipatuko dut, bere baitan dituen zenbaiten uestez batera ezin (edo nekez) ager daitezkeen bi atzizki: *peccataritasuna* (131).

Azkenik hor aurkitzen ditugu garai hartako bertsolaritzaren eta bertso paperen biziaren bi lekukotasun eder. Seigarren aginduaz ari delarik, lehendabizi, eta inoren hitzak, ez bereak, balira bezala honako hauek azpimarratu ondoren, “Aimbeste aditcen da canta deshonestoac esanaz eta dantza torpeac eguinaz”, honela dio:

“Escrivitu ote deban versoric, edo paperic aficio torpea aditcera ematen debanic, eta iracurri ote deban onelako moetaco libururic eta paperic” (160).

Beheraxeago zortzigarren mandamentuan penitenteak bere buruari egin behar omen dizkion galderen artean hau sartzen du bat:

“Escribitu ote deban edo publicatu versoric edo beste paperic inoren contra, eutcitcen debala modu orretan bere proximoa deslucituric, eta onela eguin ote deban Religiosoren baten contra edo Apez Jaunan contra” (167).

Bego horretan ene solasa. Gainerakoa ondoko lerroetan aurkituko du horrelakoen irrika duenak.

1. **GRAFIA: Hona *u* > *b*-ren adibide batzuk:**

ab	(= hau);	baleb	(= baleu, balu)
beraub	(= berau);	nabela	(= nauela)
lab	(= lau);	auban	(= ahoan)
amalaub	(= hamalau);	gabaren	(= gauaren)
deb	(= deu = du);	christauvari	(= kristauari)
deban	(= duan = duen);	escrivavac	(= eskribauak)

2. **DEKLINABIDEA**

A. Euskara batuan ez bezalako zenbait forma:

Partit.:	“caburic edo acabeerarican batere” (20)
Genit.:	“guizonan artetic” (pl.) (28)
Dat.:	array, guziai, onay (pl.)
Ines.:	Jaunan (167); garbiaetan (16), entrañaetan (157)
Komit.:	beguiaquin (23), ilceaquin (33) (pl.)
Instr.:	criatureaz, -az ostean (24)
Ablat.:	- <i>tic(an)</i> : gaitcetic (1), becoquitican (16), erditican (72)
	- <i>ti</i> : “bere sustanciati edo naturalezati bertati” (29)
	- <i>arren</i> : “Christo Jaungoicoa dan partearren” (= partetic) (30)
	- <i>gandic</i> : corputçagandic (34), pecatuagandic (130)

B. *-a* itsatsia duten hitz batzuk:

eleizeac (154),	fortalezea
napurretea (162),	templantcea
gauzea	pobrecea

3. **ERAKUSLEAK: Pluralean bi maila bakarrik, noski:**

au, ab, aub (10)	ori (54)	artara bertara (24)
au beraub (13)		
oniri (16 = honi)	orri (143)	aintzat (= harentzat)
onetaco		(< nortzat?, 11)
onetan		artan bertan (27)
onez ostean (72)	orrez ostean	
onez gañera	orrez gañera	
	<i>orreenen</i> batez (156)	

oec	aec (16)
oec bioc (17)	aey (23)
oetan (16)	aetan (25)
oetatic cein (25)	aetatican batac (48)
oen (168)	aen
pecatu mota <i>oenic</i> (160)	<i>aenen</i> batean (150)
	<i>aenic</i> (138)
au guciau (27)	ori bera (25)
oec guciac (27)	Jaungoico bat bera (27)
	batean bertan (27)

4. ADITZA: Ia adizki guziak bildu ditugu, ustez:

A. Ikus lehen partizipio batzuk:

ajustadu (165)	distinguidu (161)
aprobadu (162)	executadu (158)
contadu (167)	escusadu (152)
conseguidu (148)	exercitadu (132)
consentidu (158)	ezcutadu (132)
cumplidu (147)	ofendidu (162)
deleitadu (158)	restituidu (167)
descubridu (168)	socorridu (162)

B. Ikus bigarren partizipio eta aditz izen batzuk:

ausitcen	sinistutcea	eutcitceco (73)
eutcitcen (= uzten)	artutcea	acitceco
asitcen	galdutcea	saldutceco
	ifentea	

C. *-ZA- errotikako adizkiak:

(NOR):

naiz (10); da (2) (dan); cerade (2); dira, dirade (4); zan (2)

baliz

(“arquitcen baliz, dan chiquiena lizalarican ere...”, 170)

(“cumplitcen baliz”, 149)

balira (139), balirade

dirate (“cembat ote *diratean*, 70)

liçate (170)

ciratean (“cembat pecatu içan *alciratean*”, 133)

(NOR-NORI):

naitzaco (172)

zat(an); zayo, zaion (164); zacuna; zate, zatena

zaizca (4), zaiozca (75), zaizco; zaizcun (55); zaitze (98)

citzaion (57), citzaican (150), citzacon (164); citzaten (164)

citzaizcan (75), citzaizcon (154)

“convenico litzaio” (98)

D. **-DI- errotikako adizkiak:*a. *SUBJUNTIBOA*

(NOR):

dadin (52), didin (71, 162), dirin (160), derin (70)
 (“Oroitu al baderi”, 70)

gaitecen (8), gaitean (58)

guindecen (33)

(NOR-NORI):

daquion (74)

cequion (148, 161)

b. *AHAL IZATEKO MODUA*

(NOR)

dite (24, 139), diite (41, 142)

ditezque (78)

leite- 130), lite- (138), liite (140, 145)

litezque (23) (“ediro litezque..., ceñetan arquite litean...”: 138)

ceitean (29, 33), citean (151)

c. *AGINTEKERA*

(NOR):

bidi (= bedi) (1, 162)

Ikus **-GI-* errotikako adizki irangaitz bi: daguicoan (132), leique (159):*OHAR 1:* Adizki hau, *daguicoan* **-gi-* errokoa da, eta irangaitza. Hala uste dugu. Ikus pasarte osoa:

“...escatcen diagola Jaungoicoari... socorru divinoac..., aen medioz ecarri ditzan memoriara... pecatuen numeroa, ...batere ezcutaduric guel-ditu ezdaguicoan moduan” (132).

E. *-DU- errotikako adizkiak:

(NOR-NORK):

det (3), dodan (170)
 deu (18), deb (10), deban (18), debean (50), debana
 dezu (10)
 debe (170), debea (21), deban (?), debeanac, dabe, dabeala
 ditut, dituan, ditugu, dituzte
 nabela (52), nabean (= nauten) (145)
 çaitudan, zaitugu (14)
 neban
 ceban (3), cebala, cebanean (26)
 guenduan (64)
 cenduan (15)
 cebean (31)
 cituan
 cituen, cituzten
 guinduzan (33)
 baleu (24) (“cumplitcen lebanac eguingo leuque”, 149)
 balitu (166)

(NOR-NORI-NORK):

didazu
 diot; dio, digo, diagola (132); diogu; digoe (138)
 digu (4); digue (59)
 dizut (10)
 diet; die (25); diegu (1)

OHAR 2: Adizki honek *-dizaten-* formaren aldetik bestelakoa dirudien arren, testu inguruak eta esanahiak berak indikatibotzat (= dieten) harrerazten digute. Ikus:

“(bear deb examinatu) Gurasoac euren semeay... debecatu ez ote *dizaten* hoostutcea, edo consentitu eta disimulatu ote *dizaten* napurreta-ric eguitea” (165). Ehun urte geroago Otaegi beizamarrak *dize* dio hori bera argitara gabeko izkribu batzuetan.

dirauztan (52), dirauztala (53); dirauztazu (145)
 diozca, dirautza (65); dirauzcagu (58)
 dirauzcu (28, 58)
 dirauztut (145), diutzudan (145)

ciran (= zidan)
 cigon (27), cigoten (73), cigoen
 cigun (55)
 cien (23)
 ciozcan (19), cirauzcan (52)
 cirauzcun (6)

F. **-ZA- errotikako adizkiak*

a. *SUBJUNTIBOA*

(NOR-NORK):

dezagula (4)
 dezaten
 ditzan (58)
 ditzagula (4)
 gaizatzula (1)
 zaitçatan (146)

(NOR-NORI-NORK):

diozagula (4)

b. *AHAL IZATEKO MODUA*

(NOR-NORK):

dezaque (54)
 ditçaque (23)
 cezaqueten (165)
 cizaquela (155)

(NOR-NORI-NORK):

dizoco (= diezaioke)
 (“biurtu *dizocoalic* ere”, 130) (= diezaiokeelarik)

c. *AGINTEKERA*

(NOR-NORK):

beza
 bece (= bezate) (133)
 bitça (134)
 gaitzatzu (1)

G. **-GI- errotikako adizkiak*

a. *SUBJUNTIBOA*

(NOR-NORK):

daguian (131)
 daguigun (135), daguigula (129), daigula (4)
 daguiçula (172)
 ceguian (11, 26)
 seguiençat (= zezantzat) (148)

(NOR-NORI-NORK)

deigun (58)

b. *AHAL IZATEKO MODUA*

(NOR-NORK):

daguique (“eguin aldaguiquealaric”, 166), daique (22)
 daiquegu (42)
 eiquezu (14); leique (71)
 ceiquean (147, 151, 162)

(NOR-NORI-NORK):

deiqueon (= diezaiokeen) (79)
 neiqueo (171), leiqueo (49)

c. *AGINTEKERA*

(NOR-NORK):

eguizu (2)
 eguiztu (63), eguiztatu (8)

(NOR-NORI-NORK):

eguidazu (20)
 eguiztazu (62), eguiztatu (63)
 eguiguzu (1), eiguzu (8)
 eguizcutzu (1)
 beguio (168)

H. ADITZ SINTETIKOAK

JOAN:

dijoa (dixoan (129), digean (100), dijean)
digeacen
cigeacen (160)
dijoacan (= hari) (134)

EDUKI:

daduzca (69)
naducaçu- (146)
daducagu (61)
leducaque (166)

EGIN:

daguiian (74)
daguien (72)

EKARRI:

dacardean (= dakarten) (165)
dacacen (153) (= dakartzan)

EROAN:

daroagu (139)

IRITZI:

deritza (2), deritzon (16)
deritzoe

JAKIN:

daquitzat (20)
diaquit (?) (“proximoac ez *badiaquit* niri cer juicio... eguin dodan
beraren contra, zoratasun andia izango lizate...”, 170)
ciaquian(a) (167)

PERPAUSEN EGITURAK

1. GALDERAK:

- “Aurra, cerade zu Christauva?” (10)
 “..., ote da persona bat bacarra?” (20)
 “Ote gaude... obligaturic?” (55)

2. AURKARIAK:

baicic:

“...berez debanic, Jaungoicoa bera baicic” (24)

baicican:

- “Ceren..., ez debeat essencia bat baicican” (21)
 “ez dirade iru Jaungoico, baicican... bazar bat” (21)
 “..., baicican libra gaitzatzu gaitcetic” (1)
 “Ez, jauna, baicican iru Persona” (20)
 “fama ez da besteric, baicican opinio on bat” (171)
 “...ez da besteric, baicican... guelditcea” (169)
 “...ez deat aitaric, baicican Ama bazaric” (28)
 “...ezda asco... eguitea, baicican... bear dea...” (29)

baicen:

- “aentzat baicen eztago salbaciorean” (41)
 “...cerren guchitan baicen ez diraden...” (130)
 “ez... bere honran, baicen solamente faman” (171)
 “...ez diradela... mortalac, baicen venialac” (170)
 “...ez debanean beste peccaturic, venialac baicen” (140)
 “Christo bat... baicen ez da beste Christoric” (48)
 “Iñor ere salbatu ote diite,... semerican baicen besteric?” (41)
 “...ecin beregandic quendu dezaquean,... acto oec eguinaz baicen bestela” (54)

baice:

“arquitcen ez dalaric... bietatic batean baice” (78)

3. KONPLETIBOAK:

A. *ecen... -la:*

- “entzutera eman, ecen... izango dala” (08)
 “iracasten zacuna da, ecen... debala” (36)

- “ezagutu daique..., ecen... bear debala” (137)
 “essan degu, ecen... eztagoala” (138)
 “bear da advertidu, ecen... eztebala” (141)
 “juzio eguinaz, ecen... mercei debeala” (165)
 “defenditcen debe, ecen... ez diradela” (170)

B. *-ala* dutenen ondoan *-ana* dutenak ere bai:

- “sinistea... dana...” (6)
 “badaquit... naizana” (19)
 “da gauza aguiria... daiqueana” (22)
 “aditcera eman... debana” (54)
 “ezaguturic... gaiztoa dana” (61)
 “eguia da... jaiotcen dirana” (143)
 “entcuera icanic... cegoana” (147)

C. Ezezko perpausetan *-anic*:

- “ezagutu bague pecatu zanic” (140)
 “ez... sinisten eguiten danic” (158)

D. Ekialdekoa (ikus Etxepare, Tartas) bakarrik zela uste genuen hau: hots, lehen partizipioa forma partitiboan:

“Iñoiz gazqui confessaturic oroitcen ez dan persona...” (131)

E. Izenlagun bihurturiko konpletiboak:

- “dalaco ustean” (141)
 “datorrelaco ustean” (168)
 “gueiago eman daquion obligacioarequin” (164)

4. KAUSALAK:

A. *azquero*:

“... deseatcen dezun azquero jaquitea...” (20)

B. *cerren*:

- “cerren badaquit... ecin salvatuco naizana” (19)
 “Ez, cerren ecin izan dite...” (24)
 “..., cerren irurac debe...” (25)
 “Cerren sospecha ez da besteric, baicican...” (169)
 “Cerren dan Crutzea...” (11)
 “Cerren personac diraden distintac” (22)
 “Cerren berac deban berez poderioa” (23)
 “..., cerren pecatu eguin dudan” (172)

C. *bada*:

- “Bay, jauna, bada ematen digu...” (24)
 “..., bada... dirade gauza bi diferenteac” (30)
 “...eztegu..., bada eurac daquie...” (152)
 “...izango lizate..., bada eman neiqueo” (170)
 “..., bada orrembestez eman neiqueo” (170)

D. *nola*:

- “nola ez dan... nequeric..., sortu cituan” (23)
 “nola concebitu ez ceban..., guelditu zan” (28)
 “nola... ez ceban eguin..., ez deritza...” (29)
 “nola eritcen debean ura..., emendic gatoz...” (171)

E. *-tzeagatic*:

- “...razoe bigatican:... ez sartceagatic” (130)
 “...fiatuan emateagatic beragatic” (164)

5. **KONPARAZIOZKOAK:**A. *ain...*, *nola...*:

- “ain erraz nola criatu cituan, deseguin ditçaque” (23)

B. *aimbeste...*, *nola...*:

- “da aimbeste nola vere culpa nai içatea” (135)
 “izanic... aimbeste nola... poderioa, da...” (22)

C. *nola...*, *ala...*:

- “Nola diraden Jaungoico bat, ala dirade...” (25)
 “nola dan pecatu mortal..., ala da pecatu” (159)
 “nola ceruan, ala lurrean” (1)

D. *-ago ecen ez + χ (=≠|| baino -ago)*:

- “nayago izanaz galdutcea, ecen ez ofenditu” (53)

6. **KONTSEKUTIBOAK:**A. *ain...*, *nola...*:

- “ain cobru gaitcean, nola ez cituan...” (154)
 “ain andia, nola ecin quendu dezaquean” (54)

“ain modu maravillosoan, nola ecin leiquean” (71)
 “ain moduz, nola... izango lizatean gaitza” (139)

B. *alaco moduan, nola...*:

“izango dala alaco moduan, nola ezagun zayon” (08)

7. **KONTZESIBOAK:**

A. *arren:*

“juicio temerarioa eguinarren, ez zaiola” (170)
 “ustearren pecatariac... baceducala” (144)

B. *-tuagatic(an) (ere):*

“Gauza gravean murmuratuagatican ere” (170)
 “Bañan ab onela izanagatican ere...” (138)

c. *-turic ere:*

“Eguia izanican ere...” (139)

C. *(naiz) -laric(an) (ere):*

“naiz murmuracioac eguin diralarican ere” (171)
 “...consentitcea,... pasatcen ez dalaric ere” (159)
 “publicoa çalarican ere, essan ote ceban... (167)
 “bat, dan chiquiena lizalarican ere, ez da...” (170)
 “ceruan dagoelaric eta an guelditcen dalaric ere, guelditcen
 da...” (45)
 “ala dalarican ere, asco convenico litzaio...” (98)
 “...trabajatcen ditualarican ere” (150)

8. **ERLATIBOZKOAK:**

A. *Zein- dutenak:*

“...animaren vicitza, ceña dan gracia” (39)
 “parte ura, ceñean agraviatu cituan” (165)
 “opinio on bat, ceñean daducagun...” (171)
 “...damu onec, ceñari deitcen diogun...” (142)
 “..., ceñaz guelditcen diraden beatz biac” (12)
 “..., ceñac arquitcen diraden cartilla onen...” (08)
 “...motivo beracgatic, ceñacgatican izan ceban” (144)
 “...casoren batzuec, ceñetan arquitu litean...” (138)

B. *Nun* dutenak:

“...crutce batean..., nun ijuri izan ceban...” (33)

“...lecura, nun arquitcen ciraden...” (34)

“...lecu bat, nun... guciac dauden...” (40)

C. Egunoroko *-(e)n* dutenak:

“gaitza eguin nay digun edoceiñereco criatura” (14)

“aurra ingendratcen dan lecura” (16)

9. **HELBURUZKOAK:**A. *-raco*:

“cerren, aita izateraco ez da asco...” (29)

“cerren... recebitceraco (?) jaquin bear dan...” (153)

B. *-tzearren*:

“ignorantciatic ateratcearren” (168)

D. *-nzat* (Leizarragak bezala):

“...favorecitceagatic, eta... etorri etcequion edo ondasunen bat conseguidu seguiençat...” (148)

10. **MODUZKOAK:** Maiz erabiltzen du *-laric(an)*, zenbait zentzu desberdinez, Hegoaldeko idazle batengan uste zitekeen baino maizago:

“...mediante diralarican, salvatuco nabela” (52)

“...eguiten badeb... receloan arquitcen dalaric” (141)

“Vicarioac publicaturic daduzcalaric ere” (161)

11. **ADITZONDO BIHURTURIKO PARTIZIPIOAK:** Berebat askoz maizago aurkitzen da *jarriric, obligaturic* (egon) forma, gero Gipuzkoako idazleetan ia erabat nagusitu zen *-ta* edota *-a* (*etzanda, eserita, galdua* egon) forma baino.

Egon, joan, eduqui, guelditu, utzi eta beste bakarren baten osagarri gisa agertzen dira.

Ikus multzo bat:

ofrecituric dagoana (11)	esturic eutci (76)
dago obligaturic (17)	eutci ventzuturic (73)
guelditu sorturic (23)	eguinic daduzcan (69)
iduiqui ezagaturic (08)	escrituric digean (08)
digeaz- eguinican (08)	daude enzerraturic (5)
ezconduric arqitu (161)	eramanican daducanac (166)
	ediro engañaturic (158)

Baina horien ondoan, esan bezala, hauek ere bai bakanka:

daude engañatuac (170) guelditu engañatuac (159)

12. **NOMINALIZAZIOAK:** Hona gaurko gipuzkeraz hain ezagunak ez diren batzuk:

“jaquiteraco obligaciara etorri” (146)
 “ez daduca... entçuteraco obligacioric” (151)
 “Comunio Santua recibitceraco jaquin” (153)
 “barcaciao escatceraco obligacioa” (170)
 “agravio principala satisfacitceraco obligacio” (166)
 “guelditcen da restituitceraco obligacioa” (165)
 “pecatu eguiteraco ocasioan” (161)
 “pecatu eguiteraco ocasiora” (130)
 “obra onac eguiteraco cuidadoa paratu” (99)

HIZTEGIA

Hain ezagun ez direla iruditu zaigun hitz batzuk metatuko ditugu azken sail honetan, edota ezagunak izan arren egun ez bezalako itxura dutenak. Batzuk sekula giputzak izan zirela sinesten ere kostako zaigu:

adimbat
 (asco dan adimbat)
 adina
 (asco adina)
 (asco dan adina)
 aditu
 (viciac aditu = entender por vivos)
 aintzat (= harentzat <nortzat?)
 albait (= ahal bada, ahalik)
 arraizquero (= harrez gero)

atortu (= aitortu)
 auba (= ahoa)
 aurra botaeraguin (= abortarazi)
 badarican ere (= halere)
 baguaric (= gabe)
 bague (= gabe)
 cabu (= bukaera)
 clarecia (= argitasun)
 doe (= dohain)
 ediro (= idoro, aurkitu)
 edoceanereco (= nolanahiko)
 edolaere (= bederen)
 eraguin (= erazi)
 eraqui (= jaso)
 eri (= gaixo, mintxo)
 eroan (= eraman)
 erroidu (= auzi, barikutza)
 etorquizun (= geroko)
 (ondasun etorquizun: bienes futuros) (102)
 eutzi (= utzi)
 gaitz artu (= dolutu, mindu)
 gaitzerizte (= gorroto)
 gazqui (= gaizki)
 guchi asco (= gutxi gorabehera)
 guchien guchienaz
 gueroenean (= azkenik)
 icheden (= itxaro)
 ifeni (= ipini)
 ijuri (= isuri)
 iguy (= higuin)
 itaundu (= galdetu)
 jauchi (= eratxi)
 llaneza (= lañeza)
 moeta (= mota)
 napur (= lapur)
 paquoso (= paketsu)
 paratu (= ipini, jarri)
 (cuidadoa paratu = arreta hartu)
 pecataritasun
 razoe (= arrazoi)
 regu (= erregu)
 reinua (= erreinua)
 soin
 (soiñean eguin = jantzi) (100)
 urtegui (= urrundu, bereizi)